

Dòng chảy phát thanh qua một thế kỷ

20:41 24/06/2024

Tác giả: Đang cập nhật

Một dòng chảy âm thanh đã chảy qua một thế kỷ, mang nặng phù sa bồi đắp cho đời sống con người. Dòng chảy của thông tin, của sự sống động niềm vui và sự khai mở tri thức. Dòng chảy đó là phát thanh - loại hình báo chí nhanh nhạy, thân thiện và tin cậy, dù ở thời đại nào! Ngày Phát thanh thế giới năm nay 13/2/2024, UNESCO đưa ra chủ đề “Phát thanh: Một thế kỷ phục vụ thông tin, giải trí và giáo dục” để truyền đi thông điệp tôn vinh và khẳng định những đóng góp của phát thanh cho sự phát triển của các quốc gia và đời sống xã hội nói chung.

Người đưa tin thế kỷ

Những âm thanh đầu tiên của phát thanh vang lên trên thế giới đầu thế kỷ XX, loại hình báo chí này đã nhanh chóng trở thành phương tiện truyền thông được yêu thích trên toàn thế giới. Trong bối cảnh “Thế giới mới - Phát thanh mới” (Thông điệp ngày Phát thanh thế giới 2021, UNESCO) nhấn mạnh sự đổi mới của phát thanh trên nền tảng công nghệ số và phát triển song hành cùng với sự biến đổi của thế giới, qua đó khẳng định vai trò quan trọng của phát thanh trong đời sống toàn cầu(1), một trong những tình cảm quý giá nhất mà công chúng trên toàn thế giới vẫn luôn dành cho phát thanh là sự tin cậy. Điều này cũng đã trở thành một thông điệp ngày phát thanh thế giới “Phát thanh và sự tin cậy” (2022, UNESCO).

Sự tin cậy thể hiện lòng tin, sự tín nhiệm của công chúng đối với phát thanh và thể hiện giá trị thực của phát thanh đối với công chúng. Giá trị được tin cậy đó đến từ việc thông tin chính xác, có ý nghĩa, phục vụ thiết thực cho đời sống của thính giả. Tin cậy là sự công nhận của công chúng, là giá trị được xây đắp qua nhiều thời gian mới có thể tạo dựng được. Từ sự tin cậy, phát thanh trở thành điểm tựa cho công chúng trong bối cảnh internet và mạng xã hội phát triển, thông tin trở nên tràn ngập và thật - giả, tốt - xấu lẫn lộn. Bối cảnh đó là thách thức đồng thời là cơ hội đối với báo chí, trong đó có phát thanh, bởi công chúng không thiếu thông tin, thậm chí bị bội thực thông tin, nhưng lại cần và thiếu thông tin sạch, đúng, chuẩn. Với thế giới âm thanh sinh động của mình, phát thanh cung cấp thông tin mọi mặt, liên tục và chính xác, giúp công chúng hiểu biết về các lĩnh vực của đời sống.

Ảnh minh họa_nguồn: internet

Phát thanh truyền tải chủ trương, chính sách cũng như các quyết sách của các cấp lãnh đạo một cách chính xác, kịp thời đến công chúng. Trên bình diện thế giới, “Phát thanh vẫn là phương tiện truyền thông tác động đến đông đảo công chúng”. “Trong thời của nhiều phương tiện truyền thông mới, phát thanh vẫn là phương tiện có thể truyền tải mọi thông điệp đến với mọi người ở mọi nơi vào mọi lúc. Phát thanh cũng tạo diễn đàn để thảo luận mọi vấn đề của quốc tế, nước sở tại, địa phương; tạo tiếng nói cho người ít tiếng nói trong xã hội, người nghèo, dân tộc thiểu số, phụ nữ.

Phát thanh giúp cải thiện tình trạng mù chữ, cứu người trong thiên tai. Phát thanh là kênh để học hỏi và chia sẻ. Đó là lý do chúng ta cần khuyến khích phát thanh tạo những cầu nối mới cho sự tôn trọng và hiểu biết lẫn nhau giữa con người. Chúng ta đang sống trong thế kỷ của kỹ thuật số và phát thanh là một sức mạnh để bảo vệ hòa bình và phát triển bền vững trên thế giới”(1).

Ở Việt Nam, theo số liệu thống kê của Bộ Thông tin và Truyền thông, có 64 kênh phát thanh thời sự chính trị tổng hợp trong nước, bên cạnh đó là các kênh phát thanh về văn hóa - đời sống - xã hội, âm nhạc - thông tin - giải trí, đối ngoại, giao thông...(2).

Các kênh phát thanh phản ánh mọi mặt đời sống xã hội một cách chính xác và tinh tin cậy cao. Đối

với đồng bào các dân tộc thiểu số, người dân ở vùng sâu vùng xa, phát thanh chính là phương tiện hữu hiệu nhất để truyền tải chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, phản ánh tình hình trong và ngoài nước. Phát thanh là công cụ đắc lực để đấu tranh chống lại các luận điệu sai trái của các thế lực thù địch, góp phần giữ vững sự ổn định chính trị, làm tiền đề cho sự phát triển kinh tế, xã hội ở nước ta.

Phát thanh - người bạn giải trí, tâm giao của con người

Thế mạnh giải trí lớn nhất của phát thanh chính là việc cung cấp âm nhạc - một loại hình được coi là cứu rỗi linh hồn con người. Từ những nhạc hiệu với giai điệu và lời xướng làm say đắm lòng người đến nhạc nền, nhạc cắt, nhạc xen và các ca khúc, bản nhạc không lời phát sóng xen kẽ hoặc bổ trợ cho thông tin, Đài Tiếng nói Việt Nam còn tổ chức một kênh riêng để phục vụ nhu cầu âm nhạc của thính giả nghe đài là Kênh VOV3.

Một dạng chương trình khác phục vụ nhu cầu giải trí đó là đọc chuyện. Các chương trình kể chuyện mang đến những câu chuyện về cuộc sống, tình yêu, gia đình... sử dụng lời nói và âm nhạc để tạo nên sức hấp dẫn, trong đó chủ yếu là lời nói. Chương trình “Kể chuyện đêm khuya” với những giọng đọc ấm áp, truyền cảm như NSUT Kim Cúc, NSUT Việt Hùng... đã trở thành liều thuốc an thần dịu êm, đưa con người vào giấc ngủ. Chương trình đã gắn bó với thính giả qua nhiều thế hệ.

Như vậy, thông qua âm nhạc và các chương trình kể chuyện mà phát thanh đã thật sự trở thành phương tiện giải trí thiết thực, gần gũi và vô cùng hấp dẫn với thính giả. Phát thanh đã tạo ra một không gian giải trí cho con người, và nhờ có phát thanh, âm nhạc và các giá trị tinh thần được truyền tải sâu sắc tới thính giả. Với tính chất thân mật, gần gũi, gợi cảm xúc, dễ tiếp cận, dễ chia sẻ, hơn một thế kỷ qua, phát thanh đã đi sâu vào đời sống của con người.

Ngoài ra, phát thanh còn đưa con người đến gần nhau hơn, giao lưu với nhau qua các chương trình giải trí thú vị trên sóng phát thanh. Chương trình XoneFM, Quà tặng âm nhạc, Bàn tròn âm nhạc... phát trên Kênh Âm nhạc VOV3 là không gian giao lưu, kết nối hiệu quả giữa thính giả trên mọi miền Tổ quốc. Các chương trình âm nhạc đặc sắc, các thông tin giải trí hữu ích, các trò chơi âm nhạc lôi cuốn cùng sự tương tác gần gũi, tích cực giữa thính giả với nhau hoặc thính giả với phát thanh viên đã thu hút được lượng người nghe đông đảo, tạo ra một không gian giải trí lành mạnh, hữu ích. Phát thanh - người thấy, người bạn tâm giao, đồng hành thông qua thông tin và giải trí, phát thanh đã mở mang hiểu biết, nâng cao nhận thức mọi mặt cho con người.

Phát thanh đã góp phần quan trọng trong việc làm giàu đẹp vốn văn hóa của dân tộc - nhất là

ngôn ngữ lời nói. Phát thanh là nơi giữ gìn sự trong sáng của tiếng Việt. Phát thanh còn tham gia truyền tải các tác phẩm văn học, nghệ thuật, khoa học, âm nhạc đến công chúng. Qua phát thanh, công chúng có thể tiếp nhận nhiều tri thức, tinh hoa văn hóa của các dân tộc trên thế giới và của Việt Nam. Phát thanh đồng thời góp phần nâng cao văn hóa giải trí làm cho mọi người càng hiểu nhau, gần nhau hơn. Bởi thông tin phát thanh có đặc điểm là riêng tư và thân mật, vì thế phát thanh có thể trở thành người bạn thân thiết cùng chia sẻ với con người.

Nhịp sống càng hối hả, con người càng phải đương đầu với nhiều áp lực thì họ càng cần được sẻ chia. Thực tế trong đời sống, khi một người mất đi một người bạn, mất đi một người yêu, mất đi một người đồng nghiệp, hay thậm chí một mối quan hệ đặc biệt, hơn lúc nào hết họ càng cần được bày tỏ cảm xúc. Những lúc như vậy, phát thanh là một trong những nơi con người có thể chia sẻ mà không ngần ngại. Chương trình Cửa sổ tình yêu, Bạn hãy nói với chúng tôi... của Đài Tiếng nói Việt Nam đã và đang đồng hành cùng thính giả, cung cấp kiến thức, kỹ năng, chia sẻ rủi ro và trợ giúp họ để họ giải quyết được những vướng mắc, khó khăn trong đời sống riêng tư, hướng tới cuộc sống tốt đẹp hơn.

Bên cạnh đó, phát thanh kết nối cộng đồng, kêu gọi sự trợ giúp lẫn nhau, đồng thời nâng cao tinh thần đoàn kết, tương trợ. Với nhiều người gặp khó khăn trong cuộc sống gia đình, công việc hay sức khỏe mà không có đủ điều kiện để chữa trị, phát thanh đã cùng với những tổ chức và cá nhân kêu gọi sự giúp đỡ của cộng đồng để kịp thời chuyển những trợ giúp cả về vật chất và tinh thần đến họ. Sự chia sẻ, giúp đỡ của mọi người sẽ tiếp thêm động lực để họ có thể vượt qua được khó khăn, tiếp tục sống tốt. Chính vì những chương trình mang giá trị nhân đạo đó, phát thanh đã gián tiếp truyền tải đến mọi người những thông điệp sống ý nghĩa, tích cực. Và hơn thế, phát thanh còn thức tỉnh những người đang có suy nghĩ tiêu cực và cảm thấy chán nản, muốn từ bỏ cuộc sống vốn đã rất quý giá này.

Các kênh và chương trình tư vấn, chỉ dẫn giao thông, tư vấn, giải đáp sức khỏe, đời sống của Đài Tiếng nói Việt Nam, Đài Tiếng nói nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh, các đài địa phương... đã đồng hành cùng công chúng. Đặc biệt, các kênh phát thanh giao thông ra đời ở hầu khắp các đô thị lớn trên toàn thế giới, trở thành người bạn đường, gắn bó với nhịp sống, lịch trình di chuyển, là người tư vấn, chỉ dẫn đồng thời giúp con người mở mang kiến thức và giải trí.

Ở Việt Nam, ngay từ khi xuất hiện, kênh VOV Giao thông đã nhận được sự hưởng ứng của đông đảo công chúng, nhất là những người thường xuyên di chuyển trên đường. Sự kiện ra đời VOV Giao thông năm 2009 được đánh giá là một trong mười sự kiện báo chí nổi bật của năm, góp phần làm

giảm ùn tắc, tai nạn giao thông. “VOV Giao thông là kênh phát thanh duy nhất có khả năng tương tác thời gian thực 24/24. Công nghệ thông tin di động tạo ra những cách thức mới để bạn nghe đài nghe và tương tác với các chương trình phát thanh khi di chuyển. Đó vừa là thách thức, vừa là cơ hội để VOV Giao thông vươn lên ở một đẳng cấp mới trong sự nghiệp phục vụ công chúng”(3).

Một số đề xuất để phát thanh tiếp tục duy trì sức ảnh hưởng theo dòng chảy của mình

Một là, phát triển nội dung phát thanh gắn bó mật thiết với đời sống của công chúng, giữ vững uy tín là kênh thông tin chính xác, khách quan. Đây chính là điều kiện tiên quyết giúp phát thanh duy trì lòng tin của công chúng và tiếp tục thể hiện vai trò thiết yếu trong đời sống xã hội. Ở mọi thời điểm, khi công chúng nghi ngại những thông tin không rõ nguồn gốc trên mạng xã hội hay những tin đồn thất thiệt trên các phương tiện truyền thông mới, họ luôn có kênh phát thanh để xác thực, nhận biết đúng đắn.

Hai là, thích ứng với nhịp sống hiện đại, tiếp tục phát triển phát thanh trên đa nền tảng, tiếp cận công chúng qua nhiều kênh. Dù ở nền tảng nào, phát thanh cũng thể hiện những đặc tính, những lợi ích, đó là thông tin bổ ích, chân thực, khách quan, và cách thức chuyển tải sinh động cùng với sự thân mật, gần gũi, tiếp nhận tiện lợi. Chính sự đa dạng và tích hợp các công nghệ và nền tảng giúp duy trì và làm gia tăng lòng tin vào các phương tiện truyền thông chính thống, trong đó có phát thanh.

Cần có chiến lược phát triển các sản phẩm theo hướng tích hợp và phát triển thích ứng giữa phát thanh sóng và phát thanh trên các hạ tầng thiết bị mới. Những thành công của phát thanh trên mobile của các đài phát thanh trên thế giới tại Mỹ, Australia hay Hàn Quốc... cho thấy việc phát triển appradio (ứng dụng radio trên thiết bị thông minh) có thể phục vụ đồng thời nhiều nội dung cho công chúng có thói quen di chuyển và nghe ngắn, nghe theo yêu cầu cũng không gặp bất cứ khó khăn nào khi dò sóng, bắt sóng chất lượng cao.

Ba là, sử dụng phát thanh như một kênh tương tác xã hội rộng lớn, thúc đẩy tính công bằng xã hội. Phát thanh cung cấp các chương trình phù hợp cho nhóm các cộng đồng thiểu số, tạo điều kiện để những nhóm người yếu thế trong xã hội có thể nói lên tiếng nói một cách dễ dàng hơn các loại hình truyền thông khác. Phát thanh cộng đồng có thể tiếp cận những nhóm đối tượng ít được đề cập đến trong các loại hình truyền thông khác hay truyền thông xã hội, tăng sự tin cậy và công bằng với phát thanh. Thông qua sự tương tác giữa thính giả và đài phát thanh, các chương trình phát thanh sẽ trở nên gần gũi, phù hợp và đa dạng hơn.

Bốn là, phát thanh cần có chiến lược phát triển nguồn thu, phát triển kinh tế phát thanh. Có điều kiện tài chính, cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại là cơ sở để nâng cao chất lượng nội dung và phương thức tiếp cận công chúng trên các hạ tầng công nghệ hiện đại. “Sự tin cậy để tồn tại có ý nghĩa vô cùng quan trọng. Chúng ta cần đảm bảo đài phát thanh giữ được sự cạnh tranh cũng như duy trì tài chính bền vững và ổn định, theo ông Christian Manhart, Trưởng đại diện UNESCO tại Việt Nam(4). Trong phát thanh có thu phí, điểm mấu chốt là chất lượng là sức thu hút đối với công chúng. Sản phẩm phát thanh là sản phẩm đặc biệt, trước hết được đánh giá ở giá trị tinh thần, là sản phẩm thông tin đúng đắn, tin cậy và hấp dẫn, gần gũi, thích ứng với thói quen tiếp nhận mới của công chúng.

PGS, TS Đinh Thị Thu Hằng

Tài liệu tham khảo:

1. <https://vovworld.vn/vi-VN/xa-hoi-doi-song/ngay-phat-thanh-the-gioi-132-voi-chu-de-the-gioi-moi-phat-thanh-moi953005.vov>.
2. Thùy Vân: UNESCO kỷ niệm ngày phát thanh quốc tế, (13/2/2013) Báo điện tử VOVNews, <https://vov.vn/thegioi/unesco-ky-niem-ngay-phat-thanh-quoc-te-247403.vov>.
3. <https://abei.gov.vn/danh-sach-cap-phep/danh-sach-kenh-chuong-trinh-phat-thanh-trong-nuoc-da-duoc-cap-pheptinh-den-het-ngay-1032022/107707>.
4. <https://nhandan.vn/doi-song-xa-hoi-hangthang/nguoi-ban-dong-hanh-tren-moi-neo-duong-363261>.

5.<https://vov2.vov.vn/doi-song-xa-hoi/ngay-phat-thanh-the-gioi-2022-phat-thanh-va-su-tin-cay-32438.vov2>.

6.Đinh Thị Thu Hằng, Báo phát thanh hiện đại, Nxb. Lý luận Chính trị, Hà Nội, 2020.

Link bài viết: <https://nguoilambao.vn/public/index.php/dong-chay-pha-thanh-qua-mot-the-ky>